

СУТНІСТЬ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ТА ЇЇ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК З КРИЗОВИМИ ПРОЦЕСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

© 2014 ПІЛЕЦЬКА С. Т.

УДК 330.366:65.01

Пілецька С. Т. Сутність економічної стійкості та її взаємозв'язок з кризовими процесами на підприємстві

Мета статті полягає в дослідженні підходів щодо сутності економічної стійкості підприємства та визначенні взаємозв'язку з кризовими процесами на підприємстві. Проведено дослідження наукових підходів, систематизовано теоретичні положення поняття «економічна стійкість підприємств» і проведена їх оцінка в економічній науці. Це дозволило виділити чотири основні підходи до розгляду поняття «економічна стійкість підприємств», а також розкрити властиві їм переваги та недоліки. На основі проведених досліджень надано авторське визначення економічної стійкості підприємства. Виявлено проблеми оцінки економічної стійкості підприємства. Розглянуто взаємозв'язок типу економічної стійкості та стадії кризових процесів, які відбуваються на промисловому підприємстві, що дозволило виділити п'ятиступінчастий рівень економічної стійкості та характерну для кожного типу стадію кризового процесу. Перспективним напрямом подальших досліджень є розробка методологічних основ оцінки економічної стійкості авіапідприємства.

Ключові слова: види економічної стійкості, економічна стійкість, підприємство, процес, тип економічної стійкості, криза.

Рис.: 1. **Бібл.:** 19.

Пілецька Саміра Тимофіївна – кандидат економічних наук, доцент, докторант, кафедра фінансів, обліку та аудиту, Національний авіаційний університет (пр. Космонавта Комарова, 1, Київ, 03058, Україна)

E-mail: samirapiletskaya@mail.ru

УДК 330.366:65.01

Пилецкая С. Т. Сущность экономической устойчивости и ее взаимосвязь с кризисными процессами на предприятии

Цель статьи заключается в исследовании подходов относительно сущности экономической устойчивости предприятия и определения взаимосвязи с кризисными процессами, которые протекают на предприятии. Проведено исследование научных подходов, систематизированы теоретические положения понятия «экономическая устойчивость предприятия» и проведена их оценка в экономической науке. Это позволило выделить четыре основных подхода к рассмотрению понятия «экономическая устойчивость предприятия», а также раскрыть свойственные им преимущества и недостатки. На основе проведенных исследований представлено авторское определение экономической устойчивости предприятия. Выявлены проблемы оценки экономической устойчивости предприятия. Рассмотрена взаимосвязь типа экономической устойчивости и стадии кризисных процессов, которые происходят на промышленном предприятии, что позволило выделить пятиступенчатый уровень экономической устойчивости и характерную для каждого типа стадию кризисного процесса. Перспективным направлением дальнейших исследований является разработка методологических основ оценки экономической устойчивости авиাপредприятия.

Ключевые слова: виды экономической устойчивости, экономическая устойчивость, предприятие, процесс, тип экономической устойчивости, кризис.

Рис.: 1. **Библ.:** 19.

Пилецкая Саміра Тимофеевна – кандидат экономических наук, доцент, докторант, кафедра финансов, учета и аудита, Национальный авиационный университет (пр. Космонавта Комарова, 1, Киев, 03058, Украина)

E-mail: samirapiletskaya@mail.ru

UDC 330.366:65.01

Piletska Samira T. Essence of Economic Sustainability and its Relation with Crisis Processes at an Enterprise

The goal of the article lies in the study of approaches with respect to the essence of economic sustainability of an enterprise and identification of relation with crisis processes, which take place at an enterprise. The article studies scientific approaches, systemises theoretical provisions of the "enterprise economic sustainability" notion and assesses them in the economic science. This allows allocation of four main approaches to consideration of the "enterprise economic sustainability" notion and also revelation of their inherent advantages and shortcomings. Based on the conducted studies the article gives the author's definition of enterprise economic sustainability. The article reveals the problems of assessment of economic sustainability of an enterprise. It considers relation of the type of economic sustainability and stage of crisis processes, which take place at an industrial enterprise, which allows allocation of the five-step level of economic sustainability and the stage of the crisis process characteristic for each type. A prospective direction of further studies is development of methodological grounds of assessment of economic sustainability of an aviation enterprise.

Key words: type of economic sustainability, economic sustainability, enterprise, process, crisis.

Pic.: 1. **Bibl.:** 19.

Piletska Samira T. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Candidate on Doctor Degree, Department of Finance, Accounting and Audit, National Aviation University (pr. Kosmonavta Komarova, 1, Kyiv, 03058, Ukraine)

E-mail: samirapiletskaya@mail.ru

Стійкість підприємств є найважливішою умовою ефективного розвитку економіки країни. Так, в умовах світової фінансово-економічної кризи істотно підвищилося значення економічної стійкості основної ланки вітчизняної економіки – підприємств і організацій, що є частиною стратегічного завдання зростання конкурентоспроможності національної економіки.

Вказані обставини обумовлюють виняткову важливість підвищення економічної стійкості вітчизняних підприємств, як істотною передумовою стабільності економіки України на сучасному етапі.

Дослідженням економічної стійкості присвячені роботи В. Василенка, В. Гончарова, О. Ареф'євої, В. Геєця, М. Абрютіної, Г. Мохонько, О. Сергєєвої, Н. Шандової, В. Іванова та інших. У них розглядалися питання пов'язані з визначенням сутності, умов забезпечення, діагностики економічної стійкості та інші. Водночас потребують подальшого дослідження питання, пов'язані з розглядом взаємозв'язку економічної стійкості та кризовими процесами, які відбуваються на підприємстві.

Метою статті є аналіз підходів щодо визначення сутності економічної стійкості підприємства та визначення взаємозв'язку з кризовими процесами на підприємстві.

Дослідження в цій галузі ведеться досить інтенсивно, проте багато питань залишаються системно невирішеними у вітчизняній науці, а західний досвід вимагає ретельного переосмислення і аналізу. Не вироблено єдиної думки по таких категоріях, як «стійкість», «економічна стійкість», не вирішено питання про коректність застосування статичного терміну «стійкість» до динамічних систем.

Аналіз наукових праць дозволяє виділити чотири основних підходи до розгляду поняття «економічна стійкість», а також розкрити властиві їм достоїнства і недоліки.

У рамках першого підходу «економічна стійкість» розглядається як забезпечення рентабельного, ефективного функціонування, основа досягнення конкурентоспроможності.

Економічну стійкість підприємства такі автори, як Брянцева І. В. [2], Тхор С. О. [16], Оксанич Н. І. [10] та інші розглядають як забезпечення рентабельного функціонування, до того ж Зеткина О. В. [7] акцентує увагу на стабільності розвитку підприємства за рахунок ефективного використання ресурсів в умовах динамічного зовнішнього середовища. У цих визначеннях економічна стійкість пояснюється через рентабельне функціонування підприємства, тобто через економічну ефективність. Очевидно, що діяльність підприємства може бути рентабельною навіть на тлі скорочення ринкових позицій, зниження обсягів виробництва, завантаження виробничих потужностей, платоспроможності та ін. Така ситуація не свідчить про економічну стійкість підприємства.

З позиції другого підходу «економічна стійкість» підприємства розглядається як здатність адаптуватися до змін умов господарювання

Такі автори, як Жигалова В. М. [5], Дяченко В. С. [4], Іванов В. А. [8] та інші розкривають суть економічної стійкості передусім через поняття адаптивності до змін зовнішнього середовища. Адаптивними є системи, які «змінюють свою поведінку так, щоб залишатися в області стійкості навіть за наявності зовнішніх дій» [19]. Тобто, представники цього підходу, розглядаючи економічну стійкість підприємства з точки зору теорії систем, визначають її як здатність підприємства відновлювати рівновагу після припинення дії обурень. У рамках цього підходу підкреслюються відмінності економічної стійкості підприємства від стійкого розвитку, а саме економічна стійкість не є процесом, а на відміну від економічної рівноваги – не є станом. Проте, не вказано, чим забезпечується здатність підприємства до адаптації.

Третій підхід заснований на розгляді поняття «економічна стійкість» як стану функціонування, який характеризується динамічною рівновагою економічної системи та її ефективним розвитком.

Слід відзначити, що пропозиції таких науковців, як Цямрюк Ю. С., Медведєв В. О. [18], Новоселецький О. М. [9], носять декілька односторонній характер, оскільки базуються, перш за все, на понятті рівноваги соціально-економічної системи. У даних визначеннях відбувається певне ототожнення поняття економічної стійкості та рівноваги підприємства. «Стойкість» характеризує процес, пов'язаний із досягненням рівноваги, але не є тотожний їй. Слід звернути увагу на трактування, представлену Сулеймановою Ю. М. [14], доповнюючою рівноважний стан рентабельним функціонуванням і стабільним розвитком під впливом зовнішнього і внутрішнього середовища.

Деякі автори, а саме: Плєснєєва С. М. [11] та інші звертають увагу на динамічний процес функціонування підприємства під впливом внутрішнього та зовнішнього середовища, та визначають здатність стабільного прогресивного розвитку. Але необхідно відзначити, що розвиток може бути як еволюційний, так і інволюційний, оскільки в точці біфуркації відбувається перехід підприємства на новий рівень розвитку, що супроводжується втратою стійкості його функціонування. Тому поняття розвитку системи слід розглядати не лише з точки зору покращання її якісних характеристик, але й можливості їхнього погіршення. Поняття розкрито не в повному обсязі.

Четвертий підхід передбачає ототожнення поняття економічної і фінансової стійкості. Так, Брагінець А. М. [1], Рошин В. І. [12] розглядають економічну стійкість як можливість підприємства зберігати поточний стан функціонування, підтримку певного рівня значень якісних і кількісних характеристик підприємства в умовах впливу зовнішнього середовища. Визначення фактично ототожнює поняття економічної та фінансової стійкості. Економічна стійкість, на їх думку, забезпечує вільне маневрування грошовими коштами підприємства: шляхом ефективного їх використання сприяє безперервному процесу виробництва і реалізації продукції, тобто ототожнюється з фінансовою стійкістю. Безумовно, фінансова стійкість, що формується в процесі всієї виробничо-господарської діяльності, є головним компонентом економічної стійкості підприємства. Проте фінансова стійкість є лише одним з компонентів загальної економічної стійкості і, відповідно, вужчим поняттям.

На пріоритетність сталого функціонування підприємства наголошують Ареф'єва О. В. та Городянська Д. М., але з даного визначення виходить, що «стійкість» – це «сукупність складових», які виконують певні функції, тобто автор ототожнює стійкість із самою системою, що не є коректним. До того ж, у тлумачному словнику слово «сталий» трактується як «такий, що не змінюється, зберігає ті самі склад, розмір, форму, величину та ін.» [15, с. 426], тобто передбачається постійний в часі стан підприємства, який априорі не може бути, оскільки ефективність його виробничо-економічної діяльності спрямована на розширене відтворення, а це означає зміну параметрів функціонування.

Таким чином, є виправданим вживання поняття «сталість» у випадку аналізу стану суб'єкта безвідносно до зміни умов існування. «Стойкість» же передбачає збереження певних параметрів системи під впливом середовища, шляхом адекватної зміни її функціонування.

Суть економічної стійкості Фолом'єв О. Н. [17] визначає через складову виробничої діяльності підприємства. Під нею, як правило, розуміють здатність підприємства виробляти продукцію певного складу і технічних властивостей в максимальному обсязі. Проте високі технічні параметри продукції, що випускається, і коефіцієнт завантаження виробничої потужності не може свідчити про економічну стійкість, оскільки на цьому фоні підприємство може мати значний рівень кредиторської і дебіторської заборгованості, низькі обсяги реалізації продукції та невисоку, а в деяких випадках негативну, рентабельність продукції, інші негативні тенденції.

У визначеннях економічної стійкості, представлених вченими Захарченко В. І., Івановою О. О. [6], простежується наявність певних характеристик, які визначають сутність економічної стійкості. Тобто на рівні підприємства

можна виділити різні складові його економічної стійкості: фінансова, виробнича, організаційна, маркетингова та інші. Отже, мова йде про ефективне управління ресурсним потенціалом підприємства. Однак у цьому випадку не розкрито можливість підприємства адаптуватися до негативного впливу зовнішнього середовища та наскільки узгоджені дії між всіма напрямками його діяльності, наскільки вони ефективні. Не враховується соціальний напрямок.

Для сучасного етапу розвитку суспільства характерні стрімкі темпи глобалізації та інтеграції світового ринкового простору. Завдяки високому рівню розвитку технологій іноземні ринки стають більш доступними для споживачів, що призвело до посилення конкурентної боротьби між підприємствами. У цих умовах для забезпечення економічної стійкості підприємства в довгостроковій перспективі необхідно забезпечити стійкі конкурентні переваги шляхом інноваційної орієнтації діяльності підприємства. Дану точку зору має Семененко І. М. [13]. Треба відмітити, що інвестиційна діяльність є важливим для ефективного функціонування підприємства в довгостроковій перспективі, але не достатня для досягнення їм економічної стійкості, оскільки необхідно враховувати потенціал освоєння підприємством цих інновацій, можливість адаптуватися до впливу зовнішнього середовища та наскільки узгоджені дії між всіма підсистемами.

У запропонованих підходах до визначення сутності економічної стійкості не зазначається, яким чином її можна забезпечити, зокрема не розглянуті особливості внутрішньої організації роботи підприємства. Так, у роботі Галюка Л. І. [3] «економічна стійкість» розглядається як результат прийняття та впровадження ефективних, системних та обґрунтованих управлінських рішень і враховує галузеві особливості підприємства. Підприємство як система вважається економічно стійким у тому разі, якщо воно здатне знайти оптимальну узгодженість дій між всіма підсистемами, що дозволяють максимально довго підтримувати важливі параметри на заданому рівні та ефективно протидіяти дестабілізуючому впливу середовища. Але тільки ефективних, системних та обґрунтованих рішень недостатньо для забезпечення економічної стійкості підприємства, необхідно враховувати його потенціал і соціальний напрямок.

На основі проведених досліджень встановлено, що «економічна стійкість» підприємства – це форма рівноваги підприємства (соціально-економічної системи), у результаті якої в умовах дії зовнішніх негативних чинників проявляються його властивості функціональності (цілісності), що дозволяють адаптуватися до дії дестабілізуючих чинників шляхом комплексного формування і використання потенціалу в кожному елементі системи і здійснювати еволюційний розвиток, зберігати конкурентні переваги з метою задоволення суспільних і соціальних потреб як колективу даного підприємства, так і суспільства в цілому.

В економічній теорії та практиці не існує єдиних підходів до оцінки стійкості підприємства. До основних проблем її оцінки слід віднести: відсутність єдиної типології економічної стійкості та методику її оцінки; відсутність науково обґрунтованих допустимих значень кожного типу стійкості; неоднозначність інтерпретації отриманих результатів показників економічної стійкості; не враховуються розгортання кризового процесу та джерела виникнення кризового процесу на підприємстві.

Таким чином, досягнення економічної стійкості підприємством неможливо, якщо не враховуються розгортання та джерела виникнення кризового процесу на підприємстві, оскільки це є бар'єром в реалізації антикризових заходів, спонукає до зниження мобільності та гнучкості при прийнятті та реалізації антикризових заходів, створює небезпеку деформації самих завдань антикризового управління, що в сукупності знижує можливості економічно стійкого функціонування підприємства.

У межах загальної зони економічної стійкості промислового підприємства пропонується виділити п'ятиступінчастий рівень економічної стійкості та характерний для кожного типу стадію кризового процесу (рис. 1): абсолютна стійкість ↔ кризове явище; достатня стійкість ↔ кризова ситуація; нестійкий економічний стан ↔ передкризовий стан; низька економічна стійкість ↔ кризовий стан; кризовий економічний стан ↔ криза. Між цими рівнями, безумовно, формуються певні взаємопроникаючі пограничні зони, що переходять одна в одну.

Виключно важливою для характеристики економічної стійкості є та обставина, що ефективне забезпечення стійкості промислового авіапідприємства досягається тоді, коли базисні показники утримуються ним тривалий час. Чинник часу є визначальний при аналізі показників економічної стійкості авіапідприємства, що пояснюється тривалістю виробничого циклу і високими обсягами незавершеного виробництва

ВИСНОВКИ

Результати діяльності будь-якого підприємства, його поточне становище, здатність до нормального функціонування на ринку та виготовлення продукції, ступінь залежності від зовнішнього середовища знаходять своє відображення в його економічній стійкості. Поняття «економічна стійкість» не має досі сталого статусу і однозначного тлумачення в сучасному економічному знанні. Як наукова категорія економічна стійкість відбиває суть особливого стану господарської системи в складному ринковому середовищі, що характеризує гарантію цілеспрямованості її руху в сьогоденні і в прогнозованому майбутньому. Вона синтезує в собі сукупність властивостей самої системи і найважливіших її складових. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Брагінець А. М. Шляхи формування економічної стійкості галузей рослинництва сільськогосподарських підприємств : автореф. дис. ... кан. екон. наук / 08.00.04 / А. М. Брагінець – Луганськ : Луганський національний аграрний університет, 2009. – 21 с.
2. Брянцева І. В. Управление экономической устойчивостью строительного предприятия / И. В. Брянцева // Экономика строительства. – 2003. – № 12. – С. 27 – 33.
3. Галюк Л. І. Забезпечення економічної стійкості газорозподільних підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. наук / 08.00.04 / Л. І. Галюк. – Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2012. – 22 с.
4. Дяченко В. С. Економічна стійкість сільськогосподарських підприємств як чинник соціально-економічного розвитку України / В. С. Дяченко // Економічний вісник Донбасу. – 2013. – № 3 (33). – С. 220 – 216.
5. Жигалова В. Н. Повышение потенциала экономической устойчивости предприятия : автореф. дис. ... канд. екон. наук

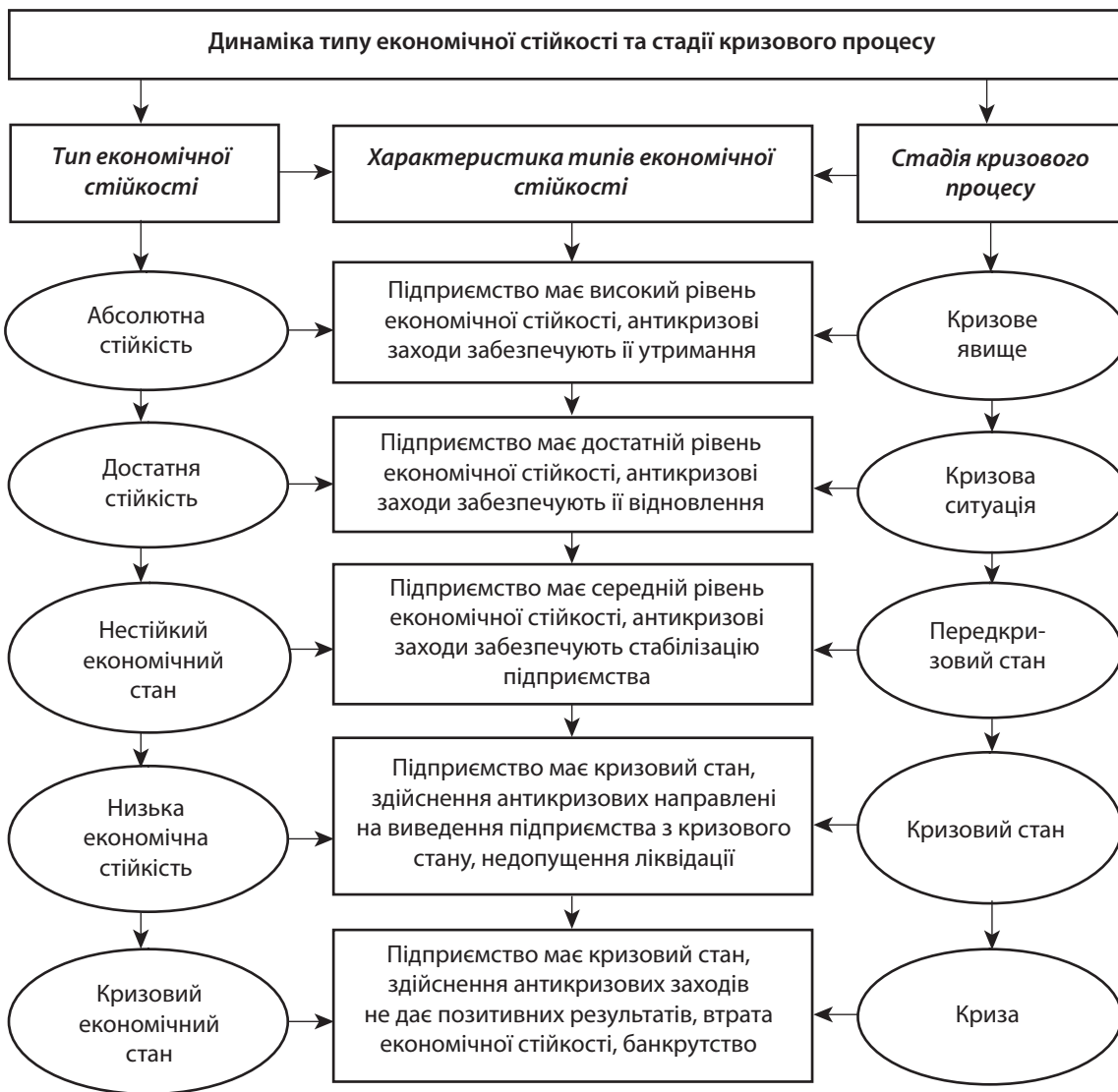

Рис. 1. Взаємозв'язок типу економічної стійкості і стадії кризового процесу

/ 08.00.05 / В. Н. Жигалова. – Барнаул : ГОУ ВПО «Алтайский государственный университет», 2007. – 22 с.

6. Захарченко В. И. Экономическая устойчивость предприятия в переходной экономике / В. И. Захарченко // Машиностроитель. – 2002. – № 1. – С. 9 – 11.

7. Зеткина О. В. Об управлении устойчивостью предприятия / О. В. Зеткина. – М. : Аудит, ЮНИТИ, 2003. – 134 с.

8. Іванов В. Л. Управління економічною стійкістю промислових підприємств : автореф. дис. ... д-ра екон. наук / 08.00.04 / В. Л. Іванов. – Луганськ : Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, 2010. – 26 с.

9. Новоселецький О. М. Моделювання стійкості функціонування підприємства з урахуванням ризику : автореф. дис. ... канд. екон. наук / 08.00.11 / О. М. Новоселецький / Держ. вищ. навч. закл. «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». – К., 2008. – 18 с.

10. Оксанич Н. И. Экономическая устойчивость сельскохозяйственных организаций : автореф. дис. ... д-ра экон. наук / 08.00.05 / Н. И. Оксанич. – М. : ГНУ Всероссийский научно-исследовательский институт экономики, труда и управления в сельском хозяйстве, 2007. – 45 с.

11. Плесняева С. М. Формування і підвищення економічної стійкості фермерських господарств : автореф. дис. ... канд. екон. наук / 08.07.02 / С. М. Плесняева. – Дніпропетровський державний аграрний університет, 2004 – 25 с.

12. Роцин В. И. Экономическая устойчивость предприятий и реализация их экономических интересов : автореф. дис. ... канд. экон. наук. – / В. И. Роцин. – Чебоксары, 2000. – 19 с.

13. Семененко І. М. Вплив результатів інноваційної діяльності на економічну стійкість підприємства : автореф. дис. ... канд. екон. наук / 08.00.04 / І. М. Семененко. – Луганськ : Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, 2009 – 20 с.

14. Сулейманова Ю. М. Управление инновационным развитием промышленного предприятия по критерию экономической устойчивости : автореф. дис. ... канд. экон. наук / 08.00.05 / Ю. М. Сулейманова. – Челябинск : ФГБОУ ВПО Южно-Уральского государственного университета (НИУ), 2013. – 27 с.

15. Тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. І. М. Забіяка. – К. : Арій, 2007. – 512 с.

16. Тхор С. О. Управління економічною стійкістю підприємства : автореф. дис. ... канд. екон. наук / 08.06.01 / С. О. Тхор. – Луганськ : Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, 2005. – 21 с.

17. Фоломьев А. Н. Устойчивость предприятий в рыночном хозяйстве // / А. Н. Фоломьев // Экономика и организация рыночного хозяйства. – М. : Прогресс, 1995. – 34 с.

18. Цямрюк Ю. С. Зміст економічної стійкості підприємства та методи її аналізу / Ю. С. Цямрюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://suiai.edu.ua/projects/icmiu-ier/download/conference-2009-section-2-1-tsyamryuk_yus-report.doc

19. Carton I. F. S. Progress Toward the Applications of Systems Science Concepts to Biology / I. F. S. Carton, A. Schindler, F. Yates, D. Marsh // Army Research Office, Arlington, Va., 1972, p. 65.

REFERENCES

Brahinets, A. M. "Shliakhy formuvannia ekonomichnoi stiikosti haluzei roslinnystva silskohospodarskykh pidpriemstv" [Ways of forming economic sustainability of crop industries farms]. *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.04*, 2009.

Briantseva, I. V. "Upravlenie ekonomicheskoy ustoychivostiu stroitel'nogo predpriatiia" [Managing economic stability of the building enterprise]. *Ekonomika stroitelstva*, no. 12 (2003): 27-33.

Diachenko, V. S. "Ekonomichna stiikist silskohospodarskykh pidpriemstv iak chynnyk sotsialno-ekonomichnoho rozvytku Ukrainy" [The economic stability of the farm as a factor in social and economic development of Ukraine]. *Ekonomichniy visnyk Donbasu*, no. 3 (33) (2013): 220-216.

Folomev, A. N. "Ustoychivost predpriatiy v rynochnom khoziaystve" [Soundness of the enterprises in the market economy]. In *Ekonomika i organizatsiia rynochnogo khoziaystva*. Moscow: Progress, 1995.

Haliuk, L. I. "Zabezpechennia ekonomichnoi stiikosti hazorozpodilnykh pidpriemstv" [Ensuring the economic viability of gas distribution companies]. *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.04*, 2012.

Ivanov, V. L. "Upravlinnia ekonomichnoiu stiikistiu promyslovykh pidpriemstv" [Office of Economic sustainability industry]. *Avtoref. dys. ... d-ra ekon. nauk: 08.00.04*, 2010.

Novoseletskyi, O. M. "Modeliuvannia stiikosti funktsionuvannia pidpriemstva z urakhuvanniam ryzyku" [Modeling the sustainability of the enterprise on the basis of risk]. *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.11*, 2008.

Oksanich, N. I. "Ekonomichskaia ustoychivost selskokhoziaystvennykh organizatsiy" [Economic sustainability of agricultural organizations]. *Avtoref. dis. ... d-ra ekon. nauk: 08.00.05*, 2007.

Pliesniaieva, S. M. "Formuvannia i pidvyshchennia ekonomichnoi stiikosti fermerskykh hospodarstv" [Develop and enhance economic viability of farms]. *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.07.02*, 2004.

Roshchin, V. I. "Ekonomichskaia ustoychivost predpriatiy i realizatsiia ikh ekonomicheskikh interesov" [Economic sustainability of enterprises and the realization of their economic interests]. *Avtoref. dis. ... kand. ekon. nauk*, 2000.

Semenenko, I. M. "Vplyv rezultativ innovatsiinoi diialnosti na ekonomichnu stiikist pidpriemstva" [Effect of results of innovation for economic sustainability of the enterprise]. *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.04*, 2009.

Suleymanova, Yu. M. "Upravlenie innovatsionnym razvitiem promyshlennogo predpriatiia po kriteriiu ekonomicheskoy ustoychivosti" [Management of innovative development of industrial enterprises by economic sustainability]. *Avtoref. dis. ... kand. ekon. nauk: 08.00.05*, 2013.

S. Carton, I. F., Schindler, A., and Yates, F. *Progress Toward the Applications of Systems Science Concepts to Biology*. Arlington; Va. : Army Research Office, 1972.

Tkhor, S. O. "Upravlinnia ekonomichnoiu stiikistiu pidpriemstva" [Managing the economic stability of the company]. *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.06.01*, 2005.

Tsiamriuk, Yu. S. "Zmist ekonomichnoi stiikosti pidpriemstva ta metody ii analizu" [Content economic viability and methods of analysis]. http://sui.ai.edu.ua/projects/icmiu-iep/download/conference-2009-section-2-1-tsyamryuk_yus-report.doc

Zakharchenko, V. I. "Ekonomichskaia ustoychivost predpriatiia v perekhodnoy ekonomike" [Economic sustainability enterprises in transition economies]. *Mashinostroitel*, no. 1 (2002): 9-11.

Zhigalova, V. N. "Povyshenie potentsiala ekonomicheskoy ustoychivosti predpriatiia" [Increase the capacity of the economic sustainability of the enterprise]. *Avtoref. dis. ... kand. ekon. nauk: 08.00.05*, 2007.

Zabiia, I. M. *Tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy* [Dictionary of the modern Ukrainian language]. Kyiv: ARII, 2007.

Zetkina, O. V. *Ob upravlenii ustoychivostyu predpriatiya* [On the stability of the enterprise management]. Moscow: Audyt; YUNTY, 2003.